

Коломієць Л. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ
МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ І ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ / Л. І. Коломієць //Сучасні інформаційні технології та інноваційні
методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід,
проблеми : зб. наук. пр. – Випуск 49 / редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма
«Планер», 2017. – С.111-116.

Л. І. Коломієць, Г. Б. Шульга

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ МОТИВАЦІЙНО- ЦІННІСНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ І ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті систематизовано погляди сучасних науковців (О. Алпатова, О. Грибок, А. Капська, О. Карпенко, Н. Ларіонова, І. Маноха, О. Філь та ін.) на сутність, зміст і структуру готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності. Визначено, що готовність, як системне, ієрархічне, багаторівневе утворення особистісно-професійного розвитку, є результатом цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі. Розкрито погляди дослідників на компонентний склад готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності. З позицій науковців узагальнено сутність мотиваційного, когнітивного, операційно-технологічного, особистісного і рефлексивного компонентів, які типово виокремлюються у публікаціях, присвячених означеній проблемі.

Наголошено, що в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях з проблеми оптимізації вищої освіти соціальних педагогів і працівників акцент робиться на необхідності формування мотиваційно-ціннісного компоненту

готовності до майбутньої професійної діяльності, що визнається найбільш складним і надзвичайно важливим завданням вищої школи (Н. Ларіонова, І. Мельничук, Н. Перхайло та ін.). Визначено, що мотиваційно-ціннісний компонент готовності є першоосновою формування суб'єктної особистісно-професійної позиції фахівців, як основи їхнього професіоналізму, професійної ідентичності, професійної спрямованості, професійної самосвідомості, запорукою мобільності й конкурентоздатності на ринку соціальних послуг.

Конкретизовано, що здобування вищої освіти вимагає впровадження інновацій у зміст, технології, методи і засоби навчально-професійної діяльності студентів (Л. Завацька, В. Малінкіна, І. Мельник, Н. Перхайло та ін.). Доцільним виявляється використання з цією метою інтерактивних технологій навчання, які максимально спрямовані на формування стійкої позитивної професійної мотивації, пізнавальної активності студентів.

Ключові слова: процес здобування вищої освіти, майбутні соціальні педагоги і працівники, вищий навчальний заклад, професійна підготовка, компоненти готовності до професійної діяльності, активізація мотиваційно-ціннісного компонента, інтерактивні технології навчання.

L. I. Kolomiets

G. B. Shulga

**PSYCHOLOGICAL FOUNDATION OF OPTIMISATION OF
PURPOSE-ORIENTED COMPONENT OF PREPERING THE FUTURE
SOCIAL STUDIES TEACHER AND THE WORKERS OF PRE-
PRODESSIONAL ACTIVITY**

The article systematizes the views of modern scholars (O. Alpatova, O. Grybok, A. Kapska, O. Karpenko, N. Larionov, I. Manoha, O. Fill, etc.) on the essence, content and structure of the readiness of future social educators and workers to professional activity. It determines readiness as a systemic, hierarchical, multilevel

formation of personally-professional development, and it is the result of purposeful professional training of future specialists in higher educational institutions. It shows the views of researchers on the component structure of the readiness of future social educators and workers for professional activity. According to the scientists, the essence of the motivational, cognitive, operational-technological, personal and reflexive components, which are typically isolated in the publications devoted to the identified problem, are generalized.

It is emphasized that in modern psychological and pedagogical researches on the problem of optimization of higher education of social educators and workers, the emphasis is on the necessity of forming a motivational-value component of readiness for future professional activity, which is recognized as the most complex and extremely important task of higher education (N. Larionova, I. Melnichuk, N. Perhailo, etc.). It is determined that the motivational-value component of readiness is the basis of the formation of the subjective personal and professional position of specialists as the basis of their professionalism, professional identity, professional orientation, professional self-knowledge, the key to mobility and competitiveness in the market of social services.

It specifies that the acquisition of higher education requires the introduction of innovations in the content, technology, methods and means of students' educational and professional activities (L. Zavadskaya, V. Malinkina, I. Melnyk, N. Perhailo, etc.). It is expedient to use interactive learning technologies for this purpose, which are aimed at creating a stable positive professional motivation, cognitive activity of students.

Key words: *process of acquisition of higher education, future social educators and workers, higher educational institution, professional training, components of readiness for professional activity, activation of motivational-value component, interactive technologies of training.*

Постановка проблеми. Трансформації, що відбуваються нині у вищій

освіті, зумовлюють необхідність перегляду стратегічних завдань, змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців різних спеціальностей, зокрема, соціальних педагогів і працівників. Сучасні запити суспільного життя, специфічність і різноманітність професійних завдань, чисельність об'єктів соціально-педагогічного і соціально-психологічного супроводу стимулюють підвищення вимог до якості освітньої діяльності ВНЗ щодо фахової підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, формування в них професійно й особистісно значущих якостей як суб'єктів соціальної взаємодії, готових до постійного професійного самовдосконалення й саморозвитку у процесі реалізації державної соціальної політики.

Період навчання у ВНЗ як первинний етап професіоналізації уособлює чимало важливих завдань, пов'язаних, у першу чергу, з формуванням у студентів ключових компетенцій. Майбутні фахівці у галузі соціально-педагогічної роботи і соціально-психологічного супроводу мають бути готовими до реальної практичної діяльності, мати достатні знання, розвинуті вміння й відпрацьовані навички розв'язання різноманітних професійних завдань. Водночас, повномірне сприяння фаховому розвитку студентів у ВНЗ покликане зміцнювати їхню професійну впевненість, розвивати особисту відповідальність за процес і наслідки власної діяльності, формувати потребу в постійному професійному зростанні й самовдосконаленні, породжувати соціальну і професійну мобільність, конкурентоздатність на ринку праці.

Аналіз попередніх досліджень. Значущість проблеми оптимізації професійної підготовки соціальних педагогів і працівників у ВНЗ стимулює сучасних дослідників до розроблення її різноманітних аспектів: визначення сутності, змісту, моделі, обґрунтування умов ефективності (О. Безпалько, Л. Завацька, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, Л. Романовська, О. Філь, С. Харченко); формування неперервності процесу фахової освіти (В. Поліщук, З. Фалінська); з'ясування співвідношення теоретичної і практичної складової у змісті вищої освіти соціальних педагогів і працівників (О. Грибок,

Т. Кравцова, Т. Равлюк); порівняльний аналіз системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери і соціально-педагогічного супроводу в Україні та зарубіжжі (І. Гринник, С. Когут, Т. Логвиненко, О. Пришляк, Л. Романовська) тощо. Водночас, проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників потребують подальшого розроблення, конкретизації, пошуку й упровадження найбільш продуктивних інноваційних моделей в освітню діяльність ВНЗ з урахуванням нових державних стандартів у сфері соціальної політики та актуальних вимог фаху.

Мета статті – систематизувати погляди науковців на сутність, зміст і структуру готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності, визначити значущість й обґрунтувати психологічні засади оптимізації її мотиваційно-ціннісної складової.

Виклад основного матеріалу. У сучасних наукових публікаціях представлено чимало спроб тлумачення понять „підготовка”, „готовність”, у яких, власне, акумулюється зміст освіти фахівців стосовно окремих сфер суспільної практики (О. Абдулліна, С. Гончаренко, А. Капська, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін.). У „Педагогічній енциклопедії”, зокрема, професійна готовність тлумачиться як „сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії” [11, с. 573]. А. Ліненко поняття „готовність до професійної діяльності” визначає як „цілісне стійке утворення, яке мобілізує особистість на включення до діяльності й формується в процесі накопичення певного професійного досвіду, що акумулює внутрішні передумови для успішного виконання професійної діяльності” [7].

Управління якістю професійної освіти в рамках нової освітньої парадигми, в якій особистість студента є основною соціальною цінністю, виявляється можливим лише за наявності об’єктивної інформації про те, як здійснюється траєкторія індивідуально-фахового становлення майбутнього фахівця у ВНЗ, а також завдяки вивченню процесу підготовки майбутніх

соціальних педагогів і працівників і якісних змін, що відбуваються в студентів як споживачів даної системи. Особливу значущість у цих умовах набуває одержання об'єктивних даних про процес становлення фахової компетентності, про те, як відбувається зростання, становлення, розвиток, інтеграція та реалізація в педагогічному процесі і квазіпрофесійній педагогічній діяльності професійно важливих особистісних якостей і здібностей, фахових знань і вмінь.

Визначення міри й успішності засвоєння змісту вищої освіти щодо вимог майбутнього фаху знаходить своє відображення у понятті „професійна компетентність”. В. Свистун, В. Ягупов вважають, що професійна компетентність – це складне інтегральне, інтелектуальне, професійне й особистісне утворення, що формується в процесі підготовки у ВНЗ, проявляється, розвивається і вдосконалюється в професійній діяльності. На переконання науковців, ефективність здійснення такої діяльності суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості, особистісних, професійних й індивідуально-психічних якостей, сприймання її цілей, цінностей, змісту та особливостей. У свою чергу, Н. Бібік професійну компетентність визначає як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, формує її здатність успішно виконувати функціональні повноваження.

Означені вище поняття сучасними дослідниками конкретизуються щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників (О. Алпатова, О. Грибок, А. Капська, Н. Ларіонова, І. Маноха, О. Філь та ін.). Так, О. Алпатова професійну готовність соціальних педагогів до професійної діяльності вважає цілісним новоутворенням, що проявляється, з одного боку, як якість особистості, а з іншого як психічний стан, який забезпечує цілеспрямований розвиток особистості для ефективного виконання майбутньої професійної діяльності [1, с. 171-172]. Н. Ларіонова професійну готовність розглядає як об'єкт і кінцеву мету професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, що є цілеспрямованою, складною, багаторівневою,

ієрархічною, самоорганізованою системою, яка, відповідно, може бути піддана системному аналізу з метою виявлення її елементів, цілей, етапів, результатів [6, с. 189].

У дисертаційному дослідженні О. Карпенко професійна компетентність соціальних працівників у процесі здобування вищої освіти трактується як інтегративне особистісно-діяльнісне новоутворення, яке є збалансованим поєднанням знань, умінь і сформованої професійної позиції, що дозволяє фахівцю самостійно і якісно виконувати завдання професійної діяльності і яке перебуває у відносинах діалектичної залежності з професійною спрямованістю особистості [5].

Розробляючи проблему підготовки соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності загалом й виконання окремих функціональних обов'язків зокрема, дослідники спрямовують свої зусилля на обґрунтування структури й компонентів такої готовності. Так, наприклад, на думку Ю. Галагузової концептуальна модель професійної підготовки соціальних педагогів складається зі змістового, структурного, функціонального й особистісного компонентів [2]. Н. Ларіонова, виділяючи зміст готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності, вказувала на інтегративну єдність її ціннісно-сислового (усвідомленість соціальної й особистісної значущості професії; стійке позитивно-емоційне ставлення до соціально-педагогічної діяльності; прагнення до опанування професією й самореалізації в ній; усвідомленість, стійкість і дієвість мотивів вибору професії й професійної діяльності), операційного (повнота сформованості комплексу загальнопедагогічних здібностей; співвідношення репродуктивного й продуктивного видів діяльності, ступінь розвитку творчих якостей та стилю, повнота теоретичного обґрунтування доцільності здійснюваних професійних дій, ефективність уживаних дій у контексті конкретної соціально-педагогічної ситуації, забезпечення її позитивної динаміки) і рефлексивного компонентів (адекватність особистісно-професійної самооцінки, позитивно-емоційне

сприйняття себе як суб'єкта соціально-педагогічної діяльності, безперервне прагнення до особистісного й професійного самовдосконалення, сформованість системи рефлексивних умінь самостереження, самоусвідомлення, самоаналізу, самокорекції та самоконтролю) [6, с.196]. У свою чергу, О. Алпатова у процесі формування психологічної готовності майбутнього соціального працівника до професійної діяльності виділила такі компоненти: мотиваційний (потреба досягнення успіху в майбутній професійній діяльності, позитивне ставлення до професії); орієнтаційний (спрямованість образу соціального працівника в уявленні студентів); особистісний (розуміння власних психологічних якостей); рефлексивний (здатність адекватно оцінювати себе й інших, уміння ідентифікувати ставлення інших до себе) [1, с. 172].

У публікаціях сучасних українських науковців представлені також авторські погляди на структуру професійної готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників з огляду на виконання специфічних фахових функцій. Н. Павлишина, зокрема, визначаючи структуру готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності у закладах соціального обслуговування людей похилого віку, виділила в ній такі чотири компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційний і особистісний [10, с.143]. Т. Шанскова в авторській андрагогічній моделі професійної підготовки соціальних педагогів в умовах здобуття другої вищої освіти виокремила цільовий, мотиваційний, змістово-актуалізаційний, діяльнісно-процесуальний, особистісний та результативний компоненти [13, с. 134].

Розгляд процесу поліпшення професійної підготовки у світлі названих аспектів дозволяє уявити його цілісність. Виявлення пріоритетних напрямів сприяє здійсненню професійної рефлексії, допомагає студентам побачити свою діяльність у контексті загальних процесів, що відбуваються у ВНЗ, у суспільстві в цілому. Водночас, аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень з проблеми оптимізації вищої освіти соціальних педагогів і працівників показав, що формування мотиваційно-ціннісного компоненту

готовності до майбутньої професійної діяльності визнається найбільш складним і надзвичайно важливим завданням вищої школи (Н. Ларіонова, І. Мельничук, Н. Перхайло та ін.). Більшість науковців вважають його першоосновою формування суб'єктної особистісно-професійної позиції фахівців, як основи професіоналізму, оскільки він пронизує важливі структурні утворення особистості як професіонала: професійну ідентичність, спрямованість, самосвідомість (професійний „Я-образ”), самоствавлення, мобільність, конкурентоздатність тощо (див. рис. 1).

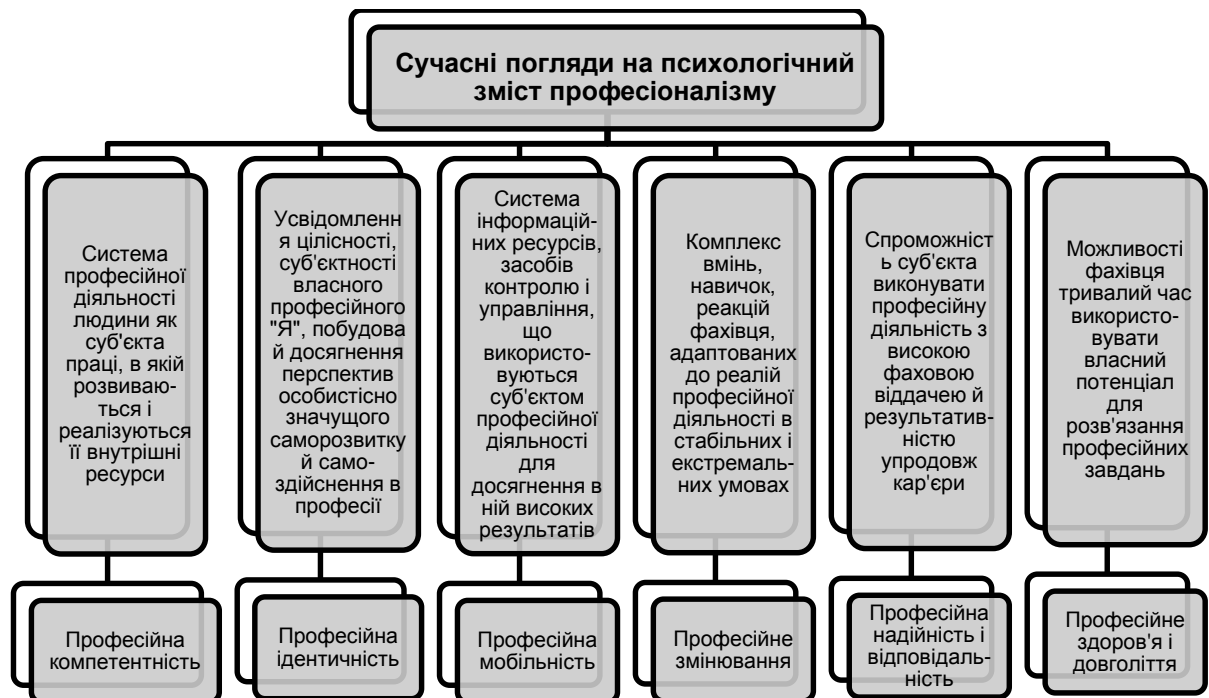

Рис. 1. Сучасні погляди на психологічний зміст професіоналізму крізь призму мотиваційно-ціннісної складової підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності.

Зокрема, І. Мельничук стверджував, що „мотиваційний компонент професійної моделі майбутнього фахівця соціальної сфери характеризується наявністю пізнавального інтересу до професії, пізнавальної активності, що зумовлюється прагненням до виявлення тих професійних позицій (показників), які можна і потрібно покращити, тобто, спрямованістю до саморозвитку” [9, с. 99]. У свою чергу, Т. Шанскова наголошує, що мотиваційний компонент

включає професійно-пізнавальні (широкі пізнавальні потреби, зацікавленість у набутті специфічних для майбутньої професії знань та вмінь), соціальні (знаходження роботи за фахом та кар'єрне просування) та особистісні (потреба в саморозвитку та самовдосконаленні, самореалізації) мотиви навчальної діяльності.

Успішне навчання студентів у ВНЗ поруч із розвитком когнітивної і технологічної складових готовності до соціально-педагогічної діяльності, соціального супроводу різних категорій населення має стимулювати внутрішньоособистісні перетворення, що підносять особистість до статусу суб'єкта професійної діяльності. Розвиток у навчально-професійній діяльності значущих особистісних якостей майбутніх фахівців розглядається багатьма відомими науковцями як показник сформованості їхньої професійної самосвідомості (О. Асмолов, О. Бодальов, Л. Мітіна, М. Пряжніков, Є. Рогов та ін.). Саме тому особистісно-професійний розвиток майбутніх соціальних педагогів і працівників має передбачати не лише засвоєння необхідних і достатніх знань, умінь і навичок для фахової діяльності, а й сприяти індивідуальній траєкторії їхнього становлення через доцільне стимулювання професійної спрямованості, свідомої пізнавальної самостійності, мобільності, мотивації й творчої діяльності студентів під час навчання у ВНЗ.

Доречно зауважити також, що в контексті періодизації професійного розвитку фахівців чимало авторів (Б. Лівехуд, А. Маркова, Г. Шихи та ін.) важливими критеріями переходу до наступної стадії професійного розвитку вважають зміну ціннісного ставлення до самого себе як представника професії й члена суспільства загалом, формування ціннісно-сміслових компонентів професійної самосвідомості, освоєння і перебудову системи професійних цінностей. На такі важливі завдання вищої освіти, як центрального періоду становлення особистості професіонала й етапу первинної професіоналізації, наголошував Б. Ананьєв, звертаючи увагу на інтенсивні перетворення в студентському віці всієї системи ціннісних орієнтацій особистості, формування

ціннісно-сміслових компонентів професійної спрямованості, мотивації до саморозвитку, самоосвіти й самовиховання. Схожі переконання висловлювала й А. Маркова, виділяючи „етап творчого самовизначення себе як особистості професіонала” ключовим для розвитку професіоналізму [8, с. 52]. З-поміж інших критеріїв професіоналізму А. Маркова виокремила також прагнення розвивати себе як професіонала, внутрішній професійний локус-контролю, розвинену професійну самосвідомість, здатність до самокомпенсації властивостей, яких бракує в професійній діяльності тощо [8, с. 40-41].

У якості важливого системотворчого фактора становлення фахівця-професіонала Е. Зеєр виділяє спрямованість особистості, що складається з таких компонентів: мотиви, ціннісні орієнтації, професійна позиція, професійне самовизначення. При цьому, „на різних етапах становлення ці компоненти мають різний психологічний зміст, зумовлений характером провідної діяльності та рівнем професійного розвитку людини” [4, с. 18].

У формуванні психологічної готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності мотиваційно-ціннісний компонент є стрижневим, спрямовуючим утворенням, оскільки поза мотивом і особистісним сенсом неможливе ефективне виконання фахових функцій. Мотиваційно-ціннісний компонент уособлює ставлення майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійного саморозвитку, стимулює самоствердження, їх прагнення до кар’єрного зростання, самовдосконалення умінь, навичок, значущих особистісних якостей. В основі такого усвідомленого прагнення до саморозвитку лежить професійна мотивація, установки, інтереси, ціннісне налаштування займатися роботою з новою якістю і віддачею. Його основою є професійна спрямованість, в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою фахову підготовку згідно з запитами сучасності, потребою практики, особливостями контингенту соціального супроводу тощо.

З огляду на важливість формування в процесі здобування вищої освіти мотиваційно-ціннісних настанов на майбутню професійну діяльність очевидно є потреба обґрунтування й впровадження в освітню діяльність ВНЗ психологічних засад, що сприятимуть розвитку в майбутніх соціальних педагогів і працівників суб'єктної особистісно-професійної позиції на шляху становлення фахової компетентності, досягнення професійної ідентичності, вдосконалення професійної майстерності. Теоретико-методологічною основою для вибудови стратегічних концептуальних орієнтирів моделювання професійно значущих мотиваційно-ціннісних настанов у процесі здобуття соціальними педагогами і працівниками вищої освіти, на нашу думку, слід вважати концептуальні засади розуміння суб'єктності особистості (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Божович, А. Брушліський, В. Петровський, С. Рубінштейн, В. Слободчиков, В. Татенко та ін.), концепції системогенезу професійної діяльності (В. Шадриков), компетентнісного підходу в освіті (В. Болотов, О. Деркач, І. Зимняя, Н. Кузьміна, А. Хуторський та ін.). Відштовхуючись від ключових позицій згаданих підходів, здобування вищої освіти слід розглядати з позицій суб'єкт-суб'єктних взаємин викладачів і студентів, у яких студенти виступають ініціюючою дієвою стороною, а власна активність, суб'єктна позиція майбутніх соціальних педагогів і працівників призводить до їх професійного самозмінювання, забезпечує цілісність процесу особистісно-професійного становлення через зростання фахової компетентності, суб'єктивного фахового досвіду, саморозуміння, самоорганізації, самоствердження й самореалізації у професії.

Варто зазначити, що лише за розуміння цінності неперервної праці над собою можливе професійне самовдосконалення, досягнення значущих результатів у професійній діяльності. Майбутній фахівець, який розуміє цінність і соціальну вагомість суб'єктивного професійного розвитку не лише для становлення власної компетентності, а й для широкого кола об'єктів соціально-психологічного супроводу, проявлятиме більший інтерес до

розширення свого фахового потенціалу, переосмислюватиме пріоритети, оцінюватиме результат докладених зусиль з точки зору прогресу, не буде формально виконувати роботу. У процесі здобуття вищої освіти, на основі саморозвитку, самопізнання, зворотного зв'язку від викладачів й одногрупників у майбутніх соціальних педагогів і працівників формується професійна Я-концепція. Особисті мотиваційно-ціннісні настанови є основою для проектування студентами власного саморозвитку як професіоналів, адже при зіставленні створеного професійного „Я-образу” з „Я-ідеальним”, у процесі аналізу протиріч студенти отримують можливість програмувати професійний саморозвиток, а також здійснювати його. Такий особистісний план саморозвитку є стимулом для студентів, допомагає їм зорганізуватися і рухатися в напрямку досягнення професійної ідентичності, добираючи раціональні шляхи для досягнення поставленої мети. За умови, що майбутня професійна діяльність набуває особистісної, глибоко усвідомленої цінності, викликана зовні потреба у професійному саморозвитку, інтеріоризуючись, перетворюється в особистісне джерело активності майбутніх соціальних педагогів і працівників. На такий важливий аспект професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери вказувала, зокрема, О. Карпенко, розглядаючи готовність до професійної діяльності як єдність двох взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових: готовність особистості до діяльності і готовність до розвитку та саморозвитку (самовдосконалення, самокорекції, самоуправління), в яких має повністю відобразитися мотиваційно-ціннісна готовність, змістове забезпечення та операційний аспект (діяльнісно-поведінковий) їх спрямованості на обраний фах [5].

Реалізація означених концептуальних засад і принципів особистісно-професійного розвитку і саморозвитку майбутніх соціальних педагогів і працівників в умовах здобування вищої освіти вимагає впровадження інновацій у зміст, технології, методи і засоби навчально-професійної діяльності студентів. Чимало дослідників наголошують на необхідності урізноманітнення системи

навчальної і позанавчальної співпраці викладачів і студентів, на ефективності використання з цією метою у процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери інтерактивних технологій навчання (Л. Завацька, В. Малінкіна, І. Мельник, Н. Перхайло та ін.), наголошуючи й на їх виключній дієвості для розвитку стійкої позитивної професійної мотивації, пізнавальної активності студентів. Інтерактивні методи слугують засобом професійного включення (кейс-метод, аналіз зафільмованих фахових ситуацій, передового досвіду соціально-педагогічної діяльності і соціально-психологічного супроводу, підготовка „методичних скриньок”), імітують реальні ситуації майбутньої фахової діяльності (рольові й ділові ігри, інтелект-карти, опрацювання робочої документації), сприяють формуванню індивідуального стилю професійно-зорієнтованого спілкування, розширюють діапазон суб’єктивного професійного досвіду.

Важливе значення для розвитку суб’єктності, оптимізації мотиваційно-ціннісної складової підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників, формування їх професіоналізму має також практична підготовка (А. Капська, Т. Кравцова, О. Сергеєнкова, В. Сорочинська, В. Шахов та ін.). Практика є невід’ємною складовою професійної підготовки студентів у вищій школі. Як прототип майбутньої професійної діяльності, вона створює продуктивні умови для інтеграції набутих під час навчання знань, умінь і навичок в реальний контекст соціально-педагогічного і соціально-психологічного супроводу, відпрацювання сучасних соціально-педагогічних технологій колективної, групової, індивідуальної роботи щодо різних об’єктів. Діяльнісно-змістові засади практики, її цільовий характер оптимально сприяють професіоналізації, відпрацюванню індивідуального стилю діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери, оскільки спрямовуються на формування їх готовності до фахової діяльності, розвиток навичок професійної рефлексії через самоспостереження, самоаналіз і самодіагностику власного суб’єктивного досвіду, отримання кваліфікованого зворотного зв’язку.

Висновки. Формування ключових компетенцій, набуття студентами теоретичних знань, практичних умінь і навичок є визначальним у процесі формування готовності майбутніх соціальних педагогів і працівників до професійної діяльності. Важливими складовими цього процесу є мотиваційно-ціннісне усвідомлення студентами необхідності й значущості для майбутньої фахової діяльності власного становлення як професіонала, суб'єкта реалізації державної соціальної політики, внутрішня потреба у професійному саморозвитку й самовдосконаленні на шляху досягнення професійної ідентичності й майстерності, розширення діапазону суб'єктивної відповідальності за успішність і результативність професійних дій.

Перспективним для наукового пошуку є подальше вивчення теоретичних і практичних аспектів підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників у вищій школі, розроблення й апробація конкретних технологій (навчальних, виховних, тренінгових тощо), спрямованих на формування індивідуального стилю професійної діяльності й сприяння успішній інтеграції в професійне середовище.

Література:

1. Алпатова О. В. Особливості процесу формування психологічної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності / О. В. Алпатова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2013. – № 1 – 2. – С. 169 – 176.

2. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Ю. Н. Галагузова. – Москва, 2001. – 373 с.

3. Гордієнко Н. В. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах університетської освіти / Н. В. Гордієнко // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – 2012. – №3. – С.101-104.

4. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование / Э. Ф. Зеер, Г. М. Романцев // Педагогика. – 2002. – №3. – С. 16-21.

5. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти : Монографія / О. Г. Карпенко; [за ред. С. Я. Харченко]. – Дрогобич : Коло, 2007. – 374 с.

6. Ларіонова Н. Б. Змістовні характеристики критеріїв і рівнів сформованості професійної готовності майбутніх соціальних педагогів / Н. Б. Ларіонова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2015. – № 2 (291). – С.189-198.

7. Ліненко А. Ф. Готовність майбутніх вчителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Ліненко // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С.125-133.

8. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / А. К. Маркова. – М. : Международ. гуманит. фонд „Знание”, 1996. – 308 с.

9. Мельничук І. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : монографія / І. Мельничук. – Тернопіль : Економічна думка, 2010. – 326 с.

10. Павлишина Н. Б. Структура готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності у закладах соціального обслуговування людей похилого віку / Н. Б. Павлишина // Освітлогічний дискурс. – 2014. – №2 (6). – С.141-151.

11. Педагогическая энциклопедия / под ред. И. А. Каирова, Ф. Н. Петрова. – М. : Изд-во „Советская энциклопедия”, 1966. – Т. 3. – 879 с.

12. Петровский В. А. Индивид, субъект, личность, индивидуальность в определении и познании человека / В. А. Петровский // Мир психологии. – 2007. – №1 (49). – С. 13-30.

13. Шанскова Т. І. Модель професійної підготовки соціальних педагогів в умовах здобуття другої вищої освіти / Т. І. Шанскова // Наукові записки

Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 3. – С. 133-135.